

[debatt]

Hallvard Moe

Sentrale utfordringer for medieforskningen i dag

De mest sentrale utfordringene for medieforskningen følger av oppgaven med å forstå og vurdere vilkårene for informasjons- og ytringsfrihet i vid forstand.¹ I dag er disse utfordringene fremdeles knyttet til prosessene som beskrives med stikkordet «digitalisering». Digital teknologi har de siste par tiårene bidratt til grunnleggende omveltninger av mediernes produksjon, distribusjon, former, innhold og bruk. Det påvirker de sosiale og kulturelle funksjonene mediene har som en avgjørende del av demokratiets infrastruktur. Medieforskningen i dag må ha som ambisjon å kartlegge, forstå, teoretisere og evaluere disse prosessene.

Noen av digitaliseringsprosessene er vi allerede fortrolige med. Andre er ferskere og mer uklare. Derfor må vi for det første bruke tid på nye medier, altså informasjons- og kommunikasjonsteknologiske nyvinninger som tas i bruk på nye måter, som vi for eksempel finner på internett. Men det er ikke nok. Vi må for det andre studere fornyede medier, altså utbredte, kjente former som forandres. Et eksempel er tv, som kanskje er vanskeligere å begripe i dag enn for 20 år siden. Og, for det tredje, de innsiktene vi tilegner oss gjennom slike studier må vi se på fra et historiserende perspektiv.

For at utfordringene skal bli håndgripelige må de spesifiseres. Jeg vil formulere dem som problemstillinger knyttet til mediernes funksjoner i og for offentligheten. Men en identifisering av sentrale utfordringer for medieforskningen i dag krever også at vi er klare over noen grunnleggende forhold: All forskning står alltid overfor utfordringer knyttet til fenomenene vi studerer, teoriene vi trenger for å forstå og vurdere fenomenene, og metodene vi anvender i analysene. Selv om de i praksis løper over i hverandre er disse tre kategoriene nyttige for å forstå hvordan vi skal håndtere dagens sentrale utfordringer. Det kan illustreres ved å peke på hvordan utfordringer i de tre kategoriene – fenomen, teori og metode – gjorde seg gjeldende i medieforskningens barndom i Norge, og hvordan utfordringer knyttet til såkalte sosiale nettverkssteder kan sorteres etter samme modell.

Forskningens utfordringer: En tredeling

Det er vår oppgave som medieforskere å forklare og forstå meningsfulle fenomen som sosiale handlinger, tekster, symboler og institusjoner. Vi stilles stadig overfor

var å samle flyktige radio- og tv-program før utbredelsen av standardisert, billig opptaksutstyr. Likevel byr tekstanalyser av netttinnhold på sentrale metodiske utfordringer for medieforskningen i dag.

Mange konseptuelle diskusjoner om nettmedier opererer på et makronivå. En snakker om nettet eller om web'ens egenskaper generelt. Da vektlegges gjerne det flytende og det foranderlige. Web'en framstår som ustabil, fragmentert og uorganisert, med kun midlertidige bindinger. Disse skaper løse sammenhenger mellom deler, for eksempel mellom nettsider som ikke har noen fysiske koblinger, altså som ikke holdes sammen av mediets materialitet. Men kanskje er det like fruktbart å se på hvorfor bruk av konkrete web-tjenester faktisk oppleves som sammenhengende og helhetlig?

På web'en brukes tekstlige grep som skaper stabilitet og sammenheng i fravær av det materielle på ulike nivå. Et eksempel er bruken av paratekster. Paratekster er noe som kommer i tillegg, som rammer inn og hjelper fortolkningen av teksten. I bøker er det for eksempel forfatterens navn, forord eller stikkordregister. Flere sentrale elementer som går igjen på nettstedet fungerer som paratekster: Overskrifter, topp- og bunntekster, uthevede skriftlige bokser, menyer, faste fraser i lenker (som «les mer»), eller «stier» som viser hvor vi er i nettstedets indre struktur. Disse har som funksjon å styre vår oppmerksomhet, og hjelpe vår navigering og fortolkning. Altså handler det om å organisere en avgrenset del av web'en som en stabil, sammenhengende enhet. En slik forståelse kan både være nyttig i seg selv, men også potensielt vise likhetstrekk med andre former for medietekster, og dermed gjøre oss bevisst behovet for et historiserende perspektiv som binder sammen gamle medier med nye.

Denne andre metodiske utfordringen handler altså om rammene for tekstanalyse. Ulike former for slike analyser – også av enkeltteksters estetiske verdier – er helt nødvendige for medieforskningens sentrale utfordring knyttet til en bedre forståelse av mediens demokratiske funksjoner.

Den tredje metodiske utfordringen gjelder kritisk bruk av nye verktøy for datainnsamling og analyse. Jeg vil her nevne to konkrete eksempler med relevans for problemstillinger knyttet til endringer av offentlighetens struktur og brukermønstre: Det ene er et verktøy for analyser av kommunikasjonsstrukturer. Det andre er for kartlegging av temanettverk.

Hyperlenker som binder sammen ulike tekster er en forutsetning for web'ens form. Antall lenker er også en måleenhet for å rangere ulike nettsider, for eksempel i søkemotorenes trefflister. Lenkepraksiser er i tillegg et avgjørende virkemiddel for å skape samtaler på web'en. Et viktig aspekt ved nettets innovative muligheter er altså knyttet til lenking mellom yringer.

Ved hjelp av automatiserte verktøy for store nettverksanalyser kan vi følge lenker fra og til spesifikke nettsider som blogger, diskusjonsfora eller nettaviser. Slike verktøy kan følge samtlige lenker fra et sett utvalgte sider i et forhåndsdefinert antall ledd. Dataene som samles inn kan brukes til å visualisere deler av nettoffentlighetens infrastruktur, og dermed til å svare på spørsmål om hvordan, og hvor hyppig

mediesystemer og for variablene som vanligvis brukes i komparative studier? Og hvilken betydning får den formen for globalisering som digital medieteknologi bidrar til for praksisen med å sammenligne mellom nasjoner?

Den klart største delen av forskningen på nye fenomen innen medie- og kommunikasjonsfeltet tar for seg amerikanske forhold. Hvis vi skal kunne bidra til en bedre forståelse for, og en oppdatert teori om, offentlighetens funksjoner er det nødvendig med innsikt i ulike språkområder, mediasystemer og politiske kulturer. Derfor utgjør studier med utgangspunkt her i landet en interessant case også internasjonalt. Et lite språkområde, få mennesker, høy levestandard, lange sosialdemokratiske tradisjoner, aktiv politisk styring med sterk positiv regulering av mediene, rask utbredelse av ny teknologi – alt dette gjør norske forhold interessante for komparasjon. Forskning på norske medier, fra struktur via institusjoner til tekster og bruk, har altså verdi også utenfor vårt nasjonale fellesskap.

Den andre metodiske utfordringen er knyttet til innholdsanalyser av internett-kommunikasjon, og henger sammen med forskningsobjektets oppbygning. Utfordringen gjelder både de som er interessert i det spesifikke ved de nye objektene som enkeltfenomen, og de som er interessert i tekstene som del av en sosial interaksjon, og som arbeider teoribyggende.

Som tidligere nye medier byr også nettmedier på tekstlige uttrykk som vi best kan forstå hvis vi ser på de som en blanding av andre teksttyper. Som en rekke forskere har vist: Nettmedier bygger på og re-modellerer uttrykk og genre vi kjenner fra før. Men hva er egentlig objektet for slike analyser? Er det deler av eller hele nettsider, nettsteder, eller kanskje sfærer bestående av flere nettsteder?

De metodiske utfordringene som følger av slike spørsmål kommer klart fram hvis vi vurderer historiske analyser av netttinnhold.² Hvis vi for eksempel vil studere tekstlige utviklingstrekk i bt.nos historie er vi avhengige av et arkiv. Men det finnes ikke noe samlet arkiv for den typen tekster slik det gjør for den trykte utgaven av Bergens Tidende. Selve arkiveringen byr også på problem. Der det subjektive elementet i arkiveringsprosessen for tradisjonelle medier ligger i selve utvelgelsen, vil også innsamlingen av netttinnhold medføre subjektive valg. For det første i valg av arkiveringsmetode og -format; for det andre fordi netteksten forandres – potensielt til og med under arkiveringen; og for det tredje fordi en må sette grenser rundt teksten før arkivering. Skal vi ta med hele nettstedet bt.no? Inkludert innhold som ligger under andre domener? I hvor mange ledd skal en i så fall følge lenkene?

Dette handler altså om at nettekstene er vanskelige å avgrense. Noe av grunnen er at disse medieformene stadig er nokså nye. Også grensene for det vi nå synes er klart definerte tekster kan problematiseres. Trykte medietekster kan ha uklare grenser, der utvelgelse av enkeltdeler til arkivet med eller uten kontekst kan påvirke senere analyse. Og Raymond Williams' flow-begrep skulle jo nettopp illustrere hvordan tv-program ikke var klart definerte, men kunne forstås som en del av en strøm av sammenvevde tekster.

Arkiveringsproblemer er jo heller ikke noe nytt. Tenk bare på filmhistorieforskeres problem med ødeleggende lagerbranner, eller hvor mye vanskeligere det

ler, og det skapes nye verktøy som kan gi kreative uttrykksformer. Dette er viktig, men det må forstås på bakgrunn av det vi vet om bruk av andre medier. Med det som utgangspunkt bør vi være skeptiske til skiftende motebegrep som proklamerer utvisking av grensene mellom produsent og konsument eller bruker. Vi bør isteden kritisk undersøke hvem som bruker hvilke muligheter for aktiv deltagelse, og i hvilken grad disse når ut. Vi må spørre om folk i det hele tatt tenker på «offentligheten» som en del av sine medieerfaringer. Og med det som grunnlag må se på hvordan gamle og nye medier inngår i kombinasjon når brukerne skal orientere seg i forhold til samfunnet.

Sammen utgjør disse problemstillingene – fra struktur og politikk, via innhold og form, til bruk – en konkretisering av sentrale utfordringer som følger av medieforskningens oppgave med å analysere og evaluere betingelsene for informasjons- og ytringsfrihet i dagens samfunn. Disse utfordringene knyttet til medienes funksjoner i offentligheten illustrerer også at det er nødvendig å gi seg i kast med studier av nye fenomener med en tydelig historisk bevissthet. Og de understreker hvordan medieforskere i større grad kan og bør bidra til utvikling av eksporterbar teori.

Problemfeltet minner oss også på at det er mulig å kombinere interesser for grunnleggende medie- og kommunikasjonsteoretiske spørsmål med anvendt forskning som tar for seg nye sosiale fenomen. Og – dette viser videre til metodiske utfordringer.

Tre metodiske utfordringer

Jeg vil peke på tre metodiske utfordringer som følger av at medieforskere tar tak i problemstillinger som jeg har skissert her. Utfordringene handler om komparasjon, tekstanalyse og analyser av kommunikasjonsnettverk.

Sammenligning mellom fenomenet vi studerer, dets kontekst, og andre fenomener, er helt grunnleggende når vi tilegner oss forståelse. Sammenligning er også en sentral analysemetode i ulike samfunnsvitenskapelige disipliner, fra antropologi til statsvitenskap. Også innen medieforskningen har komparative studier blitt stadig mer utbredt etter en spe start på 1970-tallet. Likevel henger vi etter når det gjelder omfanget av, og modenheten til, komparative analyser. Og i medievitenskapelig litteratur finner vi en sammenfallende nedprioritering av diskusjoner om grunnleggende metodiske spørsmål knyttet til komparative analyser. Metodebøker gir gjerne god plass til å diskutere for eksempel case-studiens styrker og svakheter, men gir sjelden tilsvarende rom for å innføre studentene i fordeler og ulemper med komparative forskningsdesign.

Jeg mener ikke at medieforskere alene har ansvar for å drøfte hvilke typer kunnskap vi kan få med sammenlignende tilnærminger. Dette er helt klart tema som inviterer til tverrfaglighet. Poenget er at det er en utfordring for medieforskere å i større grad bidra til slike diskusjoner. Igjen kan framveksten av digitale medier være illustrerende: Hva betyr internett for forskjellene mellom ulike lands

vanskeligere å samle mange på samme arena. Optimistene forventer en mer deltagende, mindre elitistisk offentlig samtale. Pessimistene advarer mot en balkanisering av offentlig debatt som kan resultere i politisk og kulturell polarisering.

Det tredje aspektet dreier seg om det kvalitative. For å identifisere viktige saker og verdifulle bidrag må det finnes mekanismer som kontrollerer deltagelsen i den medierte offentligheten. Journalistiske ideal og presseetiske regelverk har blitt regnet som viktige slike kontrollmekanismer. Men framveksten av nettmedier utfordrer rollen til den journalistiske institusjonen, og dens portvakt- og dagsordenfunksjoner. Optimistene proklamerer en tematisk åpnere offentlig samtale der det for eksempel blir lettere å ivareta minoriteters rett til representasjon. Pessimistene frykter en nedvurdering av velbegrunnede utsagn til fordel for amatørernes uinformerte skvalder. Her trengs det åpenbart empiriske studier. Vi må gi oss i kast med analyser av ny informasjons- og kommunikasjonsteknologi, dens strukturelle vilkår og bruk. Men det må gjøres med utgangspunkt i, og gjennom sammenligning med, det vi vet om tradisjonelle mediers betydning for disse prosessene. Behovet for empiriske undersøkelser gjelder alle ledd fra struktur og politikk, via innhold og form til bruk.

Hvis vi konsentrerer oss om mediestrukturer og -politikk betyr det at vi må studere sånne ting som søkemotorers funksjoner i forhold til journalistiske institusjoner. I hvilken grad begrenser for eksempel kommersielt motiverte strukturer de positive effektene av nye muligheter for informasjonssamling? Og kan vi se for oss en mediepolitisk inngripen i søkemotormarkedet? Vi må også spørre hvilken plass tradisjonelle medieinstitusjoner kan inneha i et digitalt mediesystem.

I innholdsleddet må empiriske studier se på hvordan kontroversielle tema som innvandring, religion og seksuelle minoriteter behandles i diskusjonsfora tilknyttet reality-tv-formaters nettsider, og hvordan dette skiller seg fra samtaler i trykte fanziner. Hvordan skal vi i så fall vurdere konsekvensene av en slik utvikling for medienes funksjoner for offentligheten? Vi må også undersøke hvordan spørsmål om sosiale verdier tematiseres i brukergenererte videosnutter på YouTube. Byr disse i noen utstrekning på andre perspektiv enn det hovedstrømmen av medietekster gjør?

Videre trenger vi forskning som kan bidra til teoretisk forståelse for hva som skiller kommunikasjonsformer på internett fra tradisjonelle massemedier. Massemedier som radio, tv og aviser muliggjør enveis en-til-mange-kommunikasjon. Internett kjennetegnes av mulighetene for toveis, en-til-en og mange-til-mange-kommunikasjon. Slike generelle beskrivelser må følges opp med vurderinger av ulike former – både innenfor kringkastingsmediene og på nettet: Hvordan kan vi konseptualisere kombinasjonen av en-til-en og en-til-mange-kommunikasjon for eksempel i såkalte mikro-blogge-verktøy som Twitter? Eller på YouTube, et nettsted med et slagord («broadcast yourself») som beskriver nettopp blandingen av massespredning og selv-presentasjon? Dette er altså spørsmål om hvordan offentlighetens struktur forandres, men som også inviterer til undersøkelser av brukernes erfaringer med nye medietjenester.

Slik forskning må da ta hensyn til at forholdet mellom sender og mottaker forandrer seg. Det åpnes nye muligheter for deltagelse gjennom digitale mediekana-

risk forutsetning. Det viktigste han hadde å si om mediernes funksjoner for offentligheten får plass på knappe 20 sider i boka. Og Habermas er ikke den verste. Chantal Mouffe, som har fått oppmerksomhet for sitt teoretiske alternativ de siste årene, skriver overhodet ikke om mediene.

Når forskere innen våre nabodisipliner faktisk ser på mediernes funksjoner i offentligheten er det i helt dominerende grad politisk kommunikasjon i snever forstand de er opptatt av. Altså nyhetsformidling og politisk debatt, helst i såkalte kvalitetsmedier. Typisk er forskerne ute etter den argumentative oppbygningen i innlegg på debattsidene i kvalitetspressen. Dette er nyttig, men må suppleres med en interesse for videre former for kommunikasjon – en oppmerksomhet rettet mot andre medier, genre og stiler.

Politisk relevante taler og samtaler foregår også utenfor formelt politiske rammer, som innen underholdningsformater og i såkalte brukergenererte tjenester. Politikk og underholdning blandes regelmessig i mediene, både når politiske tema inkorporeres i underholdningsformater, og når politiske aktører bruker populærkulturelle referanser for å kommunisere sine budskap. Hvis vi ikke prøver å undersøke hvordan, er vi dårlig rustet til å si noe gyldig om mediernes demokratiske funksjoner, eventuelle problemer og potensielle forbedringer. Det er jo poenget med en normativ offentlighetsteori, og nødvendig for medieforskningens oppgave med å vurdere vilkårene for informasjons- og ytringsfrihet.

Dette er ikke en ny oppdagelse. Offentlighetsteori har vært viktig for medieforskningen her til lands helt siden 1970-tallet. Men her er det fremdeles arbeid å gjøre for medieforskere, ikke bare med å empirisk teste hypoteser, men også med teoriutvikling i seg selv. Dette behovet har blitt større med framveksten av digitale medier generelt, og internettbasert kommunikasjon spesielt. Ulike former for internettkommunikasjon – inkludert i brukergenererte medietilbud og på sosiale nettverkssteder – bidrar klart til en endring av offentligheten. Men hvordan? Når forskere skal framsette hypoteser som beskriver denne endringen, handler det gjerne om tre sentrale aspekt: Lokalitet, helhet og kvalitet.

Nettmedier muliggjør for det første en av-lokalisering – det som på engelsk kalles deterritorialization – av offentligheten. Både offentlighetsteori i seg selv, og mediernes plass i teorien, har alltid blitt tenkt med nasjonalstaten som ramme. Politisk og kulturell globalisering problematiserer en slik forståelse. Internett utfordrer nasjonale grenser og truer med å bryte forbindelsen mellom offentligheten og et ansvarliggjort nasjonalt politisk system. Optimistene spår framveksten av en mer egalitær global offentlighet, bedre rustet til å takle globale politiske spørsmål. Pessimistene ser for seg en forvitring av nasjonale demokratiske institusjoner uten en tilsvarende oppbygging av overnasjonale erstatninger.

Det andre aspektet som går igjen i hypoteser om nettmediers innvirkning på offentligheten handler om helhet. Det er vanlig å forestille seg at vi trenger noen store, samlende arenaer der offentlighetens mange deler møtes slik at en legitim offentlig mening kan formidles til styresmaktene. Fordi det blir mye lettere å filtrere innhold, muliggjør digitale verktøy en fragmentering av mediebruken som gjør det

tive tilnærminger, men også data om ulike fenomen. For å forske på unge menneskers bruk av sosiale nettverkssteder sammen med opptak av tv-program, mobiltjenester og blogger, trenger vi kombinasjoner fra deltagende observasjon, fokusgrupper og dybdeintervju, via tekstanalyser til storskala spørreundersøkelser – som favner ulike medier.

Det kan altså være nyttig å sortere forskningens utfordringer i tre kategorier knyttet til fenomenene vi studerer, teoriene vi utvikler og metodene vi anvender. Med utgangspunkt i disse kategoriene vil jeg konkretisere utfordringene jeg mener er særlig viktige for forskning som skal se nye, fornyede og gamle medier i sammenheng i et forsøk på å forstå grunnleggende endringer i samfunnsmessige og kulturelle forhold. Det dreier seg altså om utfordringer som følger av oppgaven med å forstå og vurdere vilkårene for informasjons- og ytringsfrihet i dag i vid forstand. Disse utfordringene sier også noe om hva vi bør kunne forvente av medieforskningen – hvilke ambisjoner vi som driver med medieforskning bør ha.

Den medierte offentlighetens endring

Det ligger en normativ dimensjon i spørsmål knyttet til informasjons- og ytringsfrihet. Det betyr at forskningen ikke bare kan være ute etter å beskrive, systematisere og kontekstualisere; den må også evaluere. Et slikt mål forutsetter noen normer å vurdere ut i fra. For forskning på demokratiske aspekt ved mediert kommunikasjon er normativ teori om offentligheten en helt sentral ressurs.

Jürgen Habermas forstår offentligheten som et nettverk der kommunikasjonsstrømmer skal behandles slik at de samles til offentlige meninger. Mediene skal hjelpe det sivile samfunn med å transportere viktige saker i dette nettverket mot maktens sentrum, og samtidig generere debatt. Men forbindelsene mellom medier og offentligheten er mer omfattende enn det. I den grad mediert kommunikasjon og mediebruk bidrar til at vi kan fungere som borgere i samfunnet, er det gjennom offentligheten dette formidles. Mediene skal blant annet gi oss ressurser som trengs for å oppfylle krav til kulturelle aspekt ved det å være samfunnsborger. Det inkluderer sånt som tilgang til relevant informasjon, kunnskap og kulturelle opplevelser; muligheter for deltagelse i ulike diskusjonsfora; og synlighet og representasjon i politiske sammenhenger. I den grad mediene lykkes eller mislykkes med å gi oss slike ressurser, så skjer det i offentligheten. En normativ teori gjør oss i stand til å karakterisere og bedømme medieaktørers og medieteknologiers funksjoner i denne sammenheng – og å se hvordan nye fenomen påvirker disse funksjonene. Derfor er offentlighetsteori essensiell for medieforskningen.

Dette er ett av mange eksempler på at medieforskningen importerer teori. Offentlighetsteori er utviklet innenfor politisk filosofi, sosiologi og statsvitenskap. Der har svært få ofret mye tid eller plass på mediene. Jürgen Habermas brukte over 600 boksider i *Between Facts & Norms* på å framstille sin versjon av en deliberativ demokratiteori – en teori der offentligheten inngår som en avgjørende empi-

nye slike fenomen, akkurat som vi alltid vil ha huller i kunnskapen om eksisterende og historiske fenomen. Da medieforskningen ble institusjonalisert på norske universitet var konsekvensene av liberalisert medieregulering én overordnet aktuell prosess som gav nye fenomen å studere. En annen utfordring bestod i å få anerkjent populærkulturelle medietekster som viktige studieobjekt, og å gjøre grundige analyser av partipressens oppløsning.

Tilsvarende er det i dag utfordringer knyttet til å tette hull. For å nevne to: Noen bør skrive den norske historien om tekst-tv og andre informasjonsteknologiske forløpere til internett. Og selv om vi stadig hører at pornografi er en global gigantindustri som også driver utviklingen av nye forretningsmodeller, så har pornografi lenge vært nedprioritert i norsk medieforskning.

Nettmedier som legger til rette for nye måter å være sosial på er blant de nye fenomenene som krever vår oppmerksomhet i dag. Bruken av sosiale nettverkssteder som Facebook, MySpace og Biip har betydning for forestillinger om selv-presentation og intimitet, oppfattelse av avstand, betydningen av allianseforbindelser, og utviklingen av nye sosiale scener. Hvis vi vil si noe om hvor stor vekt vi skal legge på en Facebook-gruppe med 100 000 medlemmer som krever slutt på NRK-lisensen, må vi først forstå hva det vil si å engasjere seg i en slik gruppe, og hvordan det skiller seg fra en ikke-virtuell sammenheng.

På det teoretiske plan må forskning alltid drive begrepsutvikling, bidra til eksport av innsikter til andre fag, og gjøre en interdisiplinær innsats. I den norske medieforskningens første år handlet denne typen utfordring grovt sett om et møte mellom humanistiske og samfunnsvitenskapelige tradisjoner, mellom forskere som hadde arbeidet med tekstteori og kritisk kulturanalyse og de som hadde vært opptatt av presseforskning, strukturanalyse og studier av politikkutforming.

I dag, i en situasjon der vi stadig oftere stryker første delen av begrepet «massemedier», kommer viktige teoretiske impulser blant annet fra kommunikasjonsforskningen. Det gjelder både tidligere bidrag som tematiserer forholdet mellom immateriell og materiell kommunikasjon, og nye innspill særlig fra datakommunikasjonsforskningen. For å forstå bruken av sosiale nettverkssteder, og betydningen for sosialisering og identitetsbygging, trenger vi å utvikle begrep som beskriver måter å være sosial på, og forholdet mellom det ytre og indre – privat og offentlig. Her har vi en lang tradisjon å bygge på, der sosiologer som Erving Goffman har inspirert medie- og kommunikasjonsforskere som Joshua Meyrowitz. Hvis tv visket ut grensene mellom front- og backstage og skapte en middlestage-opptreden, blir spørsmålet i dag hvordan vi skal begripe praksisene som følger av bruken av nettmedier.

Nye fenomen, nye teoretiske begrep og nye problemstillinger fører også til nye metodiske utfordringer. Metodekritikk og -utvikling er en selvsagt del av all forskning. I medievitenskapens barndom i Norge var det striden mellom kvantitative og kvalitative tilnærminger som fikk mest oppmerksomhet. I dag ligger det fremdeles en utfordring i å kombinere metoder. Når mediebruk omgis av ord som «multitasking» og «individualisering», og når grensene mellom ulike medier er utydelige, er det enda viktigere enn før å kunne sette sammen ikke bare kvalitative og kvantita-

bloggere lenker til hverandre og til store nettaviser; i hvilken utstrekning lenker blir gjengjeldt; i hvilken grad dialog er beskrivende for det som skjer i slike nettverk; eller om deloffentligheter overskrider nasjonale grenser. I neste omgang kan vi så vurdere hvordan nettkommunikasjon skiller seg fra massemedienes struktur.

Slike «lenkesamlere» kan suppleres av verktøy som kartlegger temanettverk. For å undersøke hvordan for eksempel nye, alternative stemmer fra grasrota samvirker med etablerte journalistiske aktører i nettoffentligheten kan vi følge omtalen av et spesifikt tema mellom ulike fora. Er det for eksempel slik at debatten om blasfemibestemmelsene i straffeloven tidligere i år vokste fra individuelle initiativ og opprop i blogosfæren, for så å bli plukket opp av de riksdekkende mediene? Hvis vi kartlegger omtalen av temaet – altså når det ble skrevet om hvor – kan vi danne oss et bilde av hvordan slike saker behandles av hvilke aktører i offentligheten.

Åpenbart kan ikke slike kvantitative data gi oss hele svaret. Dataene vil ikke si noe om hvilken sammenheng en lenke står i, eller hvordan noen nøkkelord eller fraser inngår i tekstlige uttrykk. Verktøyene opphever heller ikke behovet for å observere og snakke med brukerne. Men analyse av denne typen data kombinert med mer kvalitative undersøkelser – også informert av de tekstanalytiske momentene jeg skisserte over – kan gi verdifull innsikt i nettoffentlighetens karakter. Den innsikten kan i neste omgang sammenholdes med det vi vet om den tradisjonelle massemedierte offentligheten.

Slike analyser kan dermed ikke bare brukes til å teste hypoteser om offentlighetens fragmentering, men også gi verdifull kunnskap om graden av de-lokalisering; de kan sette oss i stand til å vurdere kvaliteten på offentlig debatt; og de kan bidra til nødvendig videreutvikling av de begrepene vi trenger for å beskrive disse forholdene.

Slik kan vi møte behovet for å teoretisere og undersøke empirisk nettmedienes rolle i en endret offentlighet ved hjelp av innovative metodiske verktøy – i et historiserende perspektiv. Hvis vi skal takle disse utfordringene må vi være ambisiøse. Men det har vi også grunn til å være: Dette er ikke bare forskningsmessig sentrale utfordringer, men samfunnsmessige viktige problemstillinger.

Hallvard Moe, forsker
Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen
E-post: Hallvard.Moe@infomedia.uib.no

Noter

- 1 Dette er en lett revidert versjon av et manuskript for en prøveforelesning over temaet «sentrale utfordringer for medieforskningen i dag» holdt 16. mars 2009 i forbindelse med ansettelse av førsteamanuensis i medievitenskap ved Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen.
- 2 Denne diskusjonen og diskusjonen om nettsider som stabile enheter bygger på Niels Brügger (2008): «The Archived Website and Website Philology – A New Type of Historical Document?» i *Nordicom Review* årg. 29, nr. 2, s. 155–75.